Sensorveiledning KULH2003 – Fortelling og kultur – våren 2025

Oppgavetekst:

Verden og den fortalte verden – En analyse av fortellingskultur

Velg en fortelling i et medium og en sjanger som interesserer deg. Kontekstualiser fortellingen i en fortellingskultur og analyser hvordan den skaper en fortalt verden (storyworld). Bruk narratologiske og folkloristiske tilnærminger fra pensum og seminarene for å diskutere hvordan denne fortalte verden reflekterer og former kulturen som den er en del av.

Informasjon til studentene:

Semesteroppgavens omfang skal være på 10 sider (+/- 10%). En normalside regnes som ca. 2300 tegn uten mellomrom per side, inkludert referanser. Litteraturliste er ikke medregnet i sideantallet. Leveringsfrist: 19. mars kl. 11:00 i Inspera.

Oppgaven er krevende og arbeid med den foregikk gjennom semesteret med veiledende seminarøkter. Mens emnet er på 2000-nivå er det, for mange studenter, den første seminaroppgaven eller i alle fall den første som ber om en case-studie. I seminarene samlet vi spørsmål og idéer som ga grunnlag for en veiledende tekst som studentene hadde tilgang til i Canvas, og burde tas høyde for i sensur da den speiler fokus i undervisningen:

Her følger noen innspill som skal gjøre arbeidet med semesteroppgaven enklere – vi konkretiserer alt i seminarene. Husk at det kommer an på fortellingen du velger (= din kilde) hva som er nyttig – ikke alt vil være like relevant, og i noen tilfeller passer det kanskje ikke i det hele tatt. Bruk dette som veiledning heller enn som et sett med krav.

Det som er krav, står i læringsmålene for emnet: Du skal «skrive en lengre akademisk tekst om fortellingskulturer» ved å bruke «kulturhistoriske begreper til å analysere fortellinger» – det vil si konseptene fra narratologi og folkloristikk som du finner på pensum. Du skal også «undersøke fortellinger med henblikk på de sosiale og kulturelle sammenhengene de inngår i» og med dette dokumentere innsikt i «teori- og metodeutvikling innenfor kulturhistorisk og kulturvitenskapelig forskning på fortelling.»

Her er noen innspill:

Semesteroppgaven handler om å analysere en fortellingskultur. Oppgavebeskrivelsen beskriver fire hovedhandlinger:

1. Du må velge en kilde som utgjør casen din.
2. Du må kontekstualisere den.
3. Du må analysere den.
4. Du må diskutere den i lys av kulturen den er en del av.

Hvordan du vektlegger disse stegene avhenger av kilden din, interessene dine og perspektivet ditt. Noen fortellinger inviterer til omfattende kontekstualiseringer, noen til svært detaljerte narratologiske analyser, og noen åpner et stort diskusjonsfelt om spenningen eller interaksjonen mellom den fortalte verden og kulturens verdensopplevelse. Legg hovedvekten på det du mener gir mest innsikt ut fra kilden din.

Valg av tekst:

Velg en fortelling du kjenner fra før (eller Berthe Tuppenhaugs fortellinger), som interesserer deg, og som du har lyst til å analysere – både med tanke på hvordan den fungerer narratologisk og hvordan den interagerer med en kulturell kontekst. Hvis du velger noe veldig omfattende (f.eks. en lang roman, en film, en TikTok-trend, et dataspill, en franchise, en museumsutstilling eller folklorens historie), forsøk å identifisere spesifikke sider, scener eller eksempler for mer detaljert analyse. Velg noe du kan gå i dybden på, og som samtidig er representativt for helheten.

Kontekstualisering:

En narratologisk kontekstualisering begynner i den umiddelbare omgivelsen av teksten – parateksten. Kontekstualiser gjennom parateksten! Fortellingskulturer oppstår ved at fortellinger gis en plass i en kultur, og parateksten påvirker hvordan fortellingen blir oppfattet. Start med å beskrive fortellingens plass i sin infrastruktur – det som muliggjorde at noen fikk tilgang til den (f.eks., YouTube-algoritmer, forlagsindustrien, omslagsdesign, nøkkelord og sjangerbetegnelser, bokhandelens plassering, mediene, eller hvordan museer, samtalegrupper og gaming-fellesskap rammer den inn). Det er denne umiddelbare konteksten som danner grunnlaget for å forstå hvordan fortellingen er bygget og hvordan den påvirker sitt publikum.

Vurder også sjangerkravene (en serieepisode må kanskje være 30 minutter og ha en hook; en bok må passe inn i forlagets program, som er rettet mot en spesifikk målgruppe; en franchise må forholde seg til kanon). Fiksjonelle verdener må presenteres og promoteres slik at målgruppen finner veien inn i dem. Hvis du velger historisk materiale må du avgjøre om det er den historiske konteksten det gjelder for deg (f.eks. avisen Berthe Tuppenhaugs fortellinger ble først publisert i – en intellektuell-opplyst elitekultur) eller resepsjonshistorien (dagens forståelse og formidling av eventyr-sjanger som nasjonal tradisjon, barneunderholdning osv).

Ved å beskrive parateksten kan du si noe konkret om ditt materiale uten å gå deg bort i spekulasjoner om forfatterens intensjoner, subjektive tolkninger eller abstrakte kulturelle diskurser.

Analyse:

Fortellinger er deskriptive (beskrivende): Hva som beskrives må du redegjøre for i oppgaven, men det viktigste er hvordan det fortelles – altså analysen av struktur og virkemidler, som bestemmer hvordan innholdet formidles og oppfattes. Fortellinger er også preskriptive (instruerende): De skaper en fortalt verden, som bygger på seleksjon og sekvensering av informasjon. Også nyhetsmedier skaper en fortalt verden ved å fremstille en selektiv representasjon av virkeligheten, bruke en annen tidshorisont enn den vi opplever i hverdagen, osv. Fortellinger gir oss prototyper for atferd, tankeprosesser og årsakssammenhenger som oppleves som plausible. De styrer oppmerksomheten mot visse aspekter av virkeligheten samtidig som de usynliggjør andre. Analyser hvilken virkelighet som konstrueres i selve teksten. Her kommer narratologien inn i spillet, som ser på "overflatestrukturen" - alt fra fortellerperspektiver, tid og rom, emplotment, fiksjonalitetsmarkører til tomrom i teksten og mange forskjellige narrative virkemidler. Bruk gjerne Fludernik som en slags verktøykasse, og Herman, Iser og James til inspirasjon: Særlig Hermans ide om å nærlese begynnelsen av fortellingen for å se på hvilken måte den fortalte verden opprettes kan være nyttig i mange tilfeller.

Diskusjon:

Fortellinger er interaktive i den forstand at de er uferdige: De må fylles med antagelser (Ryan: The Principle of Minimal Departure), åpner for tolkninger og synspunkter, inneholder «tomrom», og inviterer til debatt, gjentakelse, variasjon og nye fortellinger. Fortellinger lever av sin tilpasning til

eller avgrensning fra andre fortellinger og kulturelle verdenssyn, og deres mening endres i nye kontekster. Om du vektlegger hvordan fortellingens form kan forklare noe om kulturen, eller hvordan kulturen kan forklare fortellingens form, er opp til deg. Men prøv å nærme deg snittflaten – forholdet mellom den fortalte verden og verden den inngår. Husk at også fantastiske fortellingsverdener har mange snittflater med den (også fortalte) verden vi er vant til - måten karakterene fremstilles, emosjoner, sosiale adferdsmønster osv. Samtidig fremhever alle fortellinger noen aspekter over andre, og med det konstruerer sammenhenger vi oppfatter som plausibel (f.eks. utvandrerbrevet knytter troen til økonomisk suksess i landbruk, mens realistiske romaner knyttet undervisning i naturkunnskap til økonomisk suksess, mens lærebokene i sosialistiske stater knyttet sosialistisk fellesmentalitet til økonomisk suksess osv), de veileder oppmerksomheten til visse aspekter av verden (f.eks. guideboken som forflytter deg i et historisk-religiøs landskap, eller romaner som lærer deg å se psykologiske årsaker bak adferd), og lagrer prototyper som vi bruker å klassifisere omverden vår (f.eks. Berthe Tuppenhaug var ikke en stereotyp tradisjonsbærer - hun har blitt stereotyp nettopp fordi Asbjørnsen skrev om henne osv).

Litt forskjellig:

Fagbegrep på norsk eller fornorsket: noen begrep ble bare nylig innført (f.eks. immersjon), andre ble brukt en lang tid men bare innenfor narratologien (fokalisering), andre er vanskelig å oversette (f.eks. worldmaking, worlding). Hvis du er usikker om oversettelsen skrev det engelske begrepet i parenteser eller bruk engelsk begrep - ikke alt har en etablert oversettelse. Og ikke alle begrep finnes enighet om: Skillen mellom hva som fortelles og hvordan det fortelles fikk mange, til dels motstridende betegnelser (story□plot, fabula-szujet, histoire-discours, fabula-story osv….). Siden der finnes ingen enighet om begrepsbruk er det best å innføre kategoriene med noen få ord for å sikre at leseren kan følge.

Ikke-tekstuelle eller ikke utelukkende tekstbaserte medier som film, dans, spill, comic, utstillinger, muntlige interaksjoner, performans krever ofte en utprøvende tilnærming: prøv å overføre relevante narratologiske kategorier, se hva som erstatter tekst-elementer for å få fortellingen på plass (f.eks. formidling av følelser og holdninger, verdens regler osv.) - her kan du være litt kreative, det er nærmere pågående enn allerede etablert forskning.

«Against Interpretation» var en motto i narratologien. Man må ikke være imot tolkninger og selvfølgelig tolker vi, men det er verdt å huske at en god analytisk beskrivelse av den fortalte verden med identifikasjon av de narrative strukturer og virkemidler er allerede noe av stor verdi. Du må ikke "tvinge" store tolkninger inn i tekstanalysen som går langt utover kildene du jobber med.

Tl;dr:

Prøv å holde deg så mye som mulig til det konkrete, teksten du jobber med, den er jo (antagelig) ganske interessant i seg selv: se på parateksten, narrative overflatestrukturer og snittflaten mellom verden og virkeligheten som den skapes i fortellingen. Jobb systematisk med å gå inn i detaljer heller enn å lage en stor (men bare spekulativ) tolkning.

Sensur:

I seminarene brukte vi mest folkloristisk materiale for å illustrere analysemåter, og vektla postklassiske «storyworld»-narratologier (heller enn klassiske plot-fokuserte narratologier). Studentene kunne velge kilden fritt, eller bruke Berthe Tuppenhaugs fortellinger som case der noe bakgrunnmateriale var tilgjengelige i canvas. Noen studenter har valgt fortellinger i ikke-tekstuelle medier, og til dels fikk de anbefalt narratologisk litteratur i samme forskningstradisjon tilpasset

medium, som kan da erstatte tilsvarende deler av pensum. Vektlegging av folkloristisk vs narratologisk tilnærming var overlatt studentene og er avhengig av kilden, begge deler var gjenstand for undervisningen.

Sensuren burde ta høyde for at:

- Besvarelsen er sammenhengende, systematisk, klar, analytisk og knyttet til oppgaven
- Referansene er på plass og ryddig
- Aktiv bruk av pensum
- Kontekstualiserende og analytisk tilnærming til kilden
- Reflektert diskusjon av materialet med blikk på emnets overordnede tema

Karakterskala: https://www.uio.no/studier/eksamen/karakterer